

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

Λογοτεχνία για Παιδιά I

Ενότητα 3: Αφήγηση

Δημήτρης Πολίτης

Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία (ΤΕΕΑΠΗ)

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά μαθήματα ΠΠ

1. Σκοποί ενότητας	2
2. Περιεχόμενα ενότητας.....	2
3. Γενικά-Εννοιολογικά-Ιστορικά	2
4. Στοιχεία της αφήγησης - Είδη αφήγησης - Αφηγηματικοί τρόποι - Αφηγηματικός χρόνος.....	3
5. Η Αφήγηση στη σχολική τάξη	9
6. Η Αφήγηση στο Νηπιαγωγείο	9

1. Σκοποί ενότητας

- Κατανόηση των κωδίκων και της δυναμικής της Αφήγησης, γενικά.
- Κατανόηση των κωδίκων, της φύσης και των ιδιαίτερων λειτουργιών της Αφήγησης στο Νηπιαγωγείο.
- Εξοικείωση των φοιτητών/φοιτητριών με τις βασικές αρχές της Αφηγηματολογίας που σχετίζονται με τη Λογοτεχνία για Παιδιά.
- Συγκρότηση/Υλοποίηση αφηγηματικών δραστηριοτήτων ή δραστηριοτήτων μετά την αφήγηση.

2. Περιεχόμενα ενότητας

- Γενικά-Εννοιολογικά-Ιστορικά
- Στοιχεία της αφήγησης, Είδη αφήγησης-Αφηγηματικοί τρόποι [Αφήγηση-Διάλογος («διήγησις»-«μίμησις»)], Αφηγηματικός χρόνος [ιστορικός, πραγματικός, αφηγηματικός (Εξωτερικός/εξωκειμενικός-Εσωτερικός/εσωκειμενικός), Οπτική Γωνία (Εσωτερική Οπτική Γωνία-Εξωτερική Οπτική Γωνία), Η διεύθυνση της φωνής
- Η Αφήγηση στη σχολική τάξη-Η Αφήγηση στο Νηπιαγωγείο, Προετοιμασία για την αφήγηση/Πρακτικές κατά την αφήγηση, Δραστηριότητες μετά την Αφήγηση, Χαρακτηριστικά του Αφηγητή-Βασικές αρχές για μια επιτυχημένη αφήγηση μέσα στη σχολική τάξη.

3. Γενικά-Εννοιολογικά-Ιστορικά

Αφήγηση είναι μια πράξη επικοινωνίας, με την οποία παρουσιάζεται προφορικά (ή γραπτά) μια σειρά από πραγματικά ή πλασματικά (επινοημένα) γεγονότα.

*

«[Αφήγηση \(Storytelling\)](#) είναι η αλληλεπιδραστική τέχνη της χρήσης λέξεων και δράσεων για την αναπαράσταση των στοιχείων και των εικόνων μιας ιστορίας με τρόπο που να κεντρίζει τη φαντασία του ακροατή». (National Storytelling Network)

*

Η πρώτη εμφάνιση της αφήγησης, δηλαδή της χρήσης του λόγου μπροστά σε ένα κοινό-ακροατήριο, συμπίπτει με την αρχή της ανθρωπότητας. Ιστορικά, σε πολλούς πολιτισμούς, αποτελεί την πρώτη απόπειρα προφορικής διατύπωσης καθημερινών ή σημαντικών γεγονότων/δρώμενων, καθώς και μεταβίβασής τους στις επόμενες γενιές. Συνδέεται, λοιπόν, άμεσα με τον προφορικό λόγο, ενώ εμπλουτίζεται σταδιακά με εκφράσεις του σώματος ή χειρονομίες. Ωστόσο, μια από τις πρώτες εκδοχές της μπορούμε συναντήσουμε και με τη μορφή σχεδίων χαραγμένων σε τοιχώματα σπηλαίων που χρησιμοποιούνταν ως τόποι κατοικίας από τους προγόνους μας. Πολύ αργότερα, και με την εμφάνιση του γραπτού λόγου, οι ιστορίες αρχίζουν να καταγράφονται και να μεταδίδονται από γενιά σε γενιά. Με το πέρασμα των χρόνων και την ανθρώπινη εξέλιξη, οι ιστορίες αποκτούν και οπτικοποιημένη μορφή (καμβάς, ξύλο, χαρτί, μέταλλο, κ.ά.).

Εκτός από τη μεταβίβαση γνώσεων, πολιτισμικών αξιών, στάσεων και αξιών, ή τη χρήση της ως ψυχαγωγικού μέσου που κεντρίζει το ενδιαφέρον, ευχαριστεί και δραστηριοποιεί οπτικοακουστικά τον ακροατή, η αφήγηση αξιοποιείται από τους ανθρώπους στην προσπάθειά τους να εναρμονιστούν με το περιβάλλον και να κατανοήσουν την ανθρώπινη ύπαρξη. Επιπλέον, κατά τη διάρκεια των αιώνων και στα διάφορα εκπαιδευτικά συστήματα, η αφήγηση έχει εφαρμοστεί εκτεταμένα σε εκπαιδευτικές διαδικασίες ως πρωταρχικό μέσο διαπαιδαγώγησης και έχει απασχολήσει έντονα την εκπαιδευτική έρευνα.

Η αγέραστη τέχνη της αφήγησης, ως η σημαντικότερη πολιτισμική έκφραση ενός λαού, παραμένει ζωντανή σε όλες τις κοινωνίες και σε όλες τις εποχές, καθρεφτίζοντας την πνευματικότητα και την κοινωνικότητά του, όπως επισημαίνει ο Δ.Λουκάτος. Κατά τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα, όμως, γνωρίζει μια πρωτόγνωρη αναβίωση που της επιτρέπουν να κυριαρχεί παντού: σε βιβλιοθήκες και σχολεία, σε παιδικές χαρές και φυλακές, σε νοσοκομεία, μουσεία, κ.α. Η ιδιαίτερη, μάλλον όσιμη, αυτή αναγνώριση σχετίζεται προφανώς με την "πολύτιμη" δυναμική της αίσθησης της «περιπλάνησης» μέσα στο «δάσος της αφήγησης», κατά την έκφραση του Ουμπέρτο Έκο. Μιας αίσθησης που στις μέρες μας, περισσότερο ίσως από ποτέ, μπορεί να προβάλει αποτελεσματικά τις βαθύτερες ουσίες μας, να διασώσει την ανθρωπιά μας και να μας κρατήσει ζωντανούς!

4. Στοιχεία της αφήγησης - Είδη αφήγησης - Αφηγηματικοί τρόποι - Αφηγηματικός χρόνος

- ✓ **Στοιχεία** της αφήγησης: Η αφήγηση προϋποθέτει έναν πομπό, τον [αφηγητή](#), και έναν (ή πολλούς) δέκτη (-ες), τον **ακροατή** (-ές) (ή αποδέκτη, -ες), της **αφηγηματικής πράξης**, της

αφήγησης. Μεταξύ των δύο υπάρχει μια αναφορά (πληροφορίες για τον τόπο, το χρόνο, τα πρόσωπα και τα πιθανά αίτια ενός συμβάντος), ένα **αφηγηματικό περιεχόμενο**, σύντομο ή αναλυτικό.

- ✓ **Είδη** αφήγησης (γενικά): **αφηγήσεις πραγματικών γεγονότων** και **αφηγήσεις πλασματικών γεγονότων**/(ειδικά): η **λογοτεχνική** και **ιστορική** αφήγηση (που εξυπηρετούν η καθεμιά τους γενικότερους σκοπούς της λογοτεχνίας και της ιστορίας, αντίστοιχα), οι **καθημερινές αφηγήσεις** [η δημοσιογραφική είδηση, το ημερολόγιο, το (αυτό)βιογραφικό σημείωμα, η υπηρεσιακή αναφορά, η μαρτυρική κατάθεση, κ.ά.].
- ✓ **Αφηγηματικοί τρόποι:** Ο αφηγητής οργανώνει και παρουσιάζει το υλικό της αφήγησης με δύο βασικά τρόπους(η εναλλαγή των οποίων δίνει τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της κάθε αφήγησης):
  - **Αφήγηση:** Ο αφηγητής αφηγείται ο ίδιος τα γεγονότα και μεταδίδει με πλάγιο τρόπο τα λεγόμενα των ηρώων του. Κρατώντας τον λόγο, έτσι που να αφηγείται ο ίδιος τα γεγονότα και να μεταδίδει με πλάγιο ύφος τα λεγόμενα των ηρώων του (διήγησις/telling)
  - **Διάλογος:** Ο αφηγητής δίνει το λόγο στους ήρωές του, πριμοδοτώντας τον διάλογο και "δείχνοντας" τα γεγονότα, όπως συμβαίνει στο θέατρο (μίμησις/showing/scene).

*

Αντίστοιχη με τη διάκριση των δύο βασικών αφηγηματικών τρόπων (αφήγηση-διάλογος) είναι και η διάκριση/αντίθεση των όρων «διήγησις»-«μίμησις». Η αντίθεση αυτή, γνωστή από την Αρχαιότητα, είναι ρητά διατυπωμένη από τον Πλάτωνα («Πολιτεία» Γ' 392d-394b) και τον Αριστοτέλη («Ποιητική» 1448a, 20-24). (Σύμφωνα με τον Πλάτωνα, στη «διήγηση» εντάσσεται η Λυρική Ποίηση, ενώ στη «μίμηση» η Δραματική Ποίηση, όπου απουσιάζει ο αφηγητής. Οι δύο όροι συνυπάρχουν συνδυαστικά στην Επική Ποίηση, όπου παρατηρείται παρουσία και απουσία αφηγητή).

- **Διήγηση:** Αφηγείται ένας απρόσωπος αφηγητής με τη δική του φωνή, εξιστορεί γεγονότα, περιγράφει τι συνέβη με δικά του λόγια ή εκθέτει σκέψεις και συναισθήματα των προσώπων, χωρίς άμεση παράθεση των λόγων τους.
- **Μίμηση:** Απουσιάζει εντελώς ο αφηγητής και αφηγείται ένα πλαστό πρόσωπο, ενώ η αφήγηση εναλλάσσεται με το διάλογο (ή υπάρχει μόνο διάλογος) και η υπόθεση εξελίσσεται με διαλογικό τρόπο. Αποδίδεται πιστά ο λόγος των προσώπων (ύφος, ιδίωμα, λεξιλόγιο κ.λπ.) με τη χρήση παύλας ή εισαγωγικών.

Η διήγηση συνιστά την υποκειμενικότερη παράσταση μιας ιστορίας, ενώ στη μίμηση η ιστορία αντικειμενικοποιείται σταδιακά.

*

[Παρεμφερείς επισημάνσεις:

-Μονόλογος/εσωτερικός μονόλογος (λόγος χωρίς ακροατή, «ροή της συνείδησης» - ακραία περίπτωση απόσυρσης του αφηγητή).

-Ελεύθερος πλάγιος λόγος (πιστή απόδοση από τον αφηγητή σκέψεων και συναισθημάτων ενός προσώπου της ιστορίας σε τρίτο πρόσωπο και σε χρόνο παρελθοντικό. Συνύπαρξη του λόγου του αφηγητή και του λόγου των ηρώων).

-Σχόλιο (γνώμες, κρίσεις, σχόλια του αφηγητή που οδηγούν σε γενικεύσεις).

-Εγκιβωτισμός (ένθετη αφήγηση, ενσωματωμένη σε εκτενέστερη αφήγηση)].

*

- ✓ **Αφηγηματικός χρόνος [ιστορικός, πραγματικός** (το διάστημα που διαρκεί ο μύθος σε ένα μυθιστόρημα), **αφηγηματικός** (ο χρόνος της αφήγησης)].

Η Λογοτεχνία ανήκει στις τέχνες του χρόνου!

- **(Εξωτερικός/εξωκειμενικός)χρόνος του πομπού** (χρονική στιγμή κατά την οποία στέλνει το μήνυμά του), **χρόνος του δέκτη** (χρονική στιγμή κατά την οποία δέχεται το μήνυμα), **χρόνος των γεγονότων** (η χρονική στιγμή κατά την οποία διαδραματίζονται τα γεγονότα της αφήγησης).
- **(Εσωτερικός/εσωκειμενικός) χρόνος της ιστορίας** (χρόνος των γεγονότων της ιστορίας, η φυσική διαδοχή των γεγονότων), **χρόνος της αφήγησης** (χρόνος αφήγησης των γεγονότων που δε συμπίπτει με το χρόνο της ιστορίας) – **χρονική σειρά, αναχρονίες** (παραβίαση της χρονικής σειράς), **αναδρομικές αφηγήσεις, πρόδρομες αφηγήσεις, συχνότητα** (παρουσία ενός «πραγματικού» γεγονότος κατά την αφήγηση περισσότερες από μία φορές).

*

- ✓ χρ.αφ.<χρ.ιστ. (επιτάχυνση ρυθμού αφήγησης)
- ✓ χρ.αφ.>χρ.ιστ. (επιβράδυνση ρυθμού αφήγησης)
- ✓ χρ.αφ.=χρ.ιστ.(«σκηνή», συνήθως διαλογική)

Η έννοια του χρόνου στην αφηγηματική λογοτεχνία

1. Ο αφηγηματικός χρόνος: Είναι ο χρόνος της αφήγησης ή της ανάγνωσης.
2. Ο ιστορικός χρόνος: Είναι το χρονικό πλαίσιο που συμβαίνουν τα πραγματικά, τα ιστορικά γεγονότα. (Το 1789 π.χ., ο χρόνος της Γαλλικής Επανάστασης).
3. Ο πραγματικός χρόνος: Είναι το διάστημα που διαρκεί ο μύθος σ' ένα μυθιστόρημα (π.χ. ο ήρωας γεννιέται, μεγαλώνει, ωριμάζει, αλλάζει, πεθαίνει).

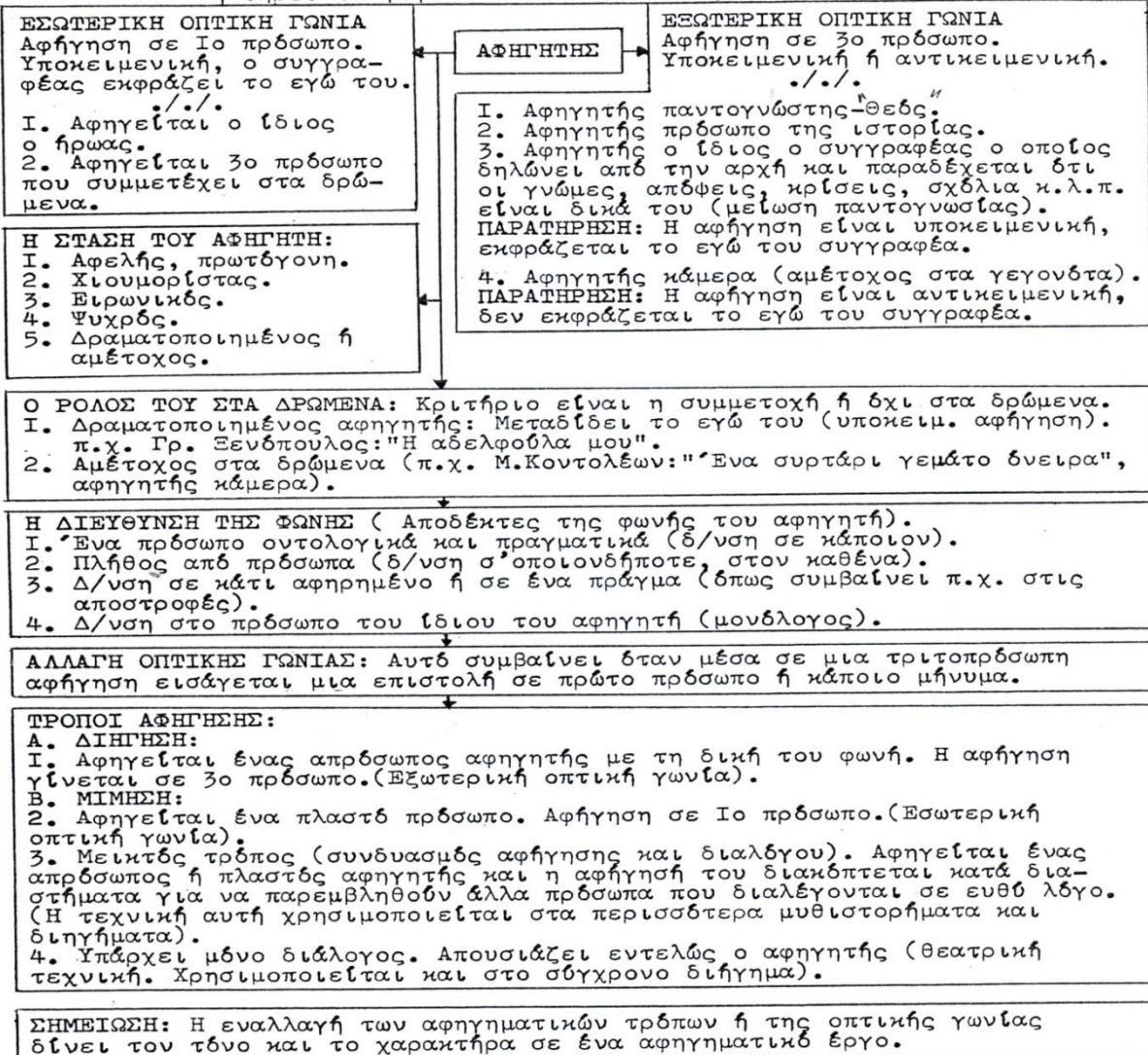
.....

Παρατηρήσεις:

1. Πολλές φορές ο μυθιστοριογράφος συμπιέζει μέσα στον αφηγηματικό χρόνο τον πραγματικό χρόνο περνώντας γεγονότα ετών μέσα σε λίγες παραγράφους, ενώ μπορεί να διαθέσει μεγάλα κεφάλαια, για να απεικονίσει π.χ. μια δεξίωση.
  2. Υπάρχει στενή σχέση στην αφηγηματική προοπτική και τον αφηγηματικό χρόνο. Καθοριστική σημασία για τη χρήση του έχει η προοπτική, όπου τοποθετείται ο αφηγητής.
  3. Ο αφηγηματικός χρόνος ρυθμίζει την πλοκή στην επική αφήγηση και ελέγχεται από τον μυθιστοριογράφο, ο οποίος χρησιμοποιεί διάφορα τεχνάσματα για να οικονομήσει μέσα στην αφήγησή του οποιαδήποτε χρονική έκταση.
- ✓ **Αφηγητής: συμμετέχει** (ως πρωταγωνιστής ή αυτόπτης μάρτυρας) ή **δε συμμετέχει** (ιστορικός, δημοσιογράφος, αφηγητής στο ιστορικό μυθιστόρημα) στα γεγονότα που αφηγείται.
  - ✓ Στις αφηγήσεις πραγματικών περιστατικών είναι εμφανές ποιος αφηγείται. Στις αφηγήσεις πλασματικών περιστατικών όμως δεν πρέπει να συγχέουμε τον **αφηγητή**, ένα πρόσωπο του κειμένου που υπάρχει μόνο μέσα στο πλαίσιο του πλασματικού λόγου, (δηλαδή είναι ένα κατασκευάσμα από λέξεις), και το **συγγραφέα**, ένα πραγματικό πρόσωπο που υπάρχει έξω από το κείμενο.

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΑΦΗΓΗΣΗΣ

Το παιχνίδι της αφήγησης έχει σχέση με την οπτική γωνία από την οποία ο αφηγητής παρατηρεί τα γεγονότα που απεικονίζει.

• Οπτική Γωνία

Οπτική γωνία: Από πού βλέπει τα γεγονότα ο αφηγητής της ιστορίας. Σε μια αφήγηση δεν μπορούμε να συμπεριλάβουμε όλα τα γεγονότα που συνέβησαν. Αναγκαστικά θα οδηγηθούμε σε μια επιλογή, όπως στην περιγραφή κάνουμε επιλογή των λεπτομερειών. Η επιλογή αυτή εξαρτάται από την οπτική γωνία του αφηγητή, δηλαδή είναι ανάλογη με τη γνώση του για τα γεγονότα, με τη συναισθηματική του φόρτιση, τον τρόπο που σκέφτεται, το στόχο του, κ.λπ. Με άλλα λόγια, η οπτική γωνία συνδέεται με το θέμα της ταυτότητας του αφηγητή.

✓ Εσωτερική Οπτική Γωνία

1. Αφηγητής->ο βασικός ήρωας

Πλεονεκτήματα:

- Η αποδοχή μιας απίθανης ιστορίας είναι ευκολότερη.
- Η αφήγηση είναι πιο θερμή και οικεία.
- Η ιστορία έχει συνοχή και ενότητα.

Μειονεκτήματα:

- Ο αφηγητής μεταδίδει μόνο την προσωπική του εμπειρία και όχι τις εμπειρίες των άλλων.
- Ο αφηγητής μπορεί να αναλύσει τον εαυτό του από μέσα, όπως τον βλέπει ο ίδιος, και όχι όπως φαίνεται στους άλλους.
- Προβλήματα ηθογράφησης του αφηγητή: Ο ακροατής (αναγνώστης) πρέπει να σχηματίσει προσωπική γνώμη γι' αυτόν από τις πράξεις και τις σκέψεις του. (Ο αναγνώστης, όμως, με τον τρόπο αυτό γίνεται δυνάμει κριτικός).
- Απορία για την ικανότητα ενός οποιουδήποτε προσώπου να αφηγείται τόσο ωραία (αποδεκτή σύμβαση).

2. Αφηγητής-> ένα δευτερεύον πρόσωπο (ή άλλα δευτερεύοντα πρόσωπα).

Πλεονέκτημα:

Το δευτερεύον πρόσωπο μπορεί να περιγράψει το βασικό ήρωα από εξωτερική οπτική γωνία, ενώ την ίδια στιγμή συμμετέχει στα διαδραματιζόμενα. (Βιζυηνός)

Μειονέκτημα:

Η ιστορία διασπάται.

✓ Εξωτερική Οπτική Γωνία

1. Αφήγηση σε τρίτο πρόσωπο, αφηγητής παντογνώστης αλλά απρόσωπος

Μειονέκτημα: Απομάκρυνση από τα διαδραματιζόμενα, έλλειψη ζωντάνιας και οικειότητας. Το μειονέκτημα αυτό ατονεί, αν επιστρατευτεί μια άλλη μέθοδος τριτοπρόσωπης αφήγησης (από ένα συνηθισμένο άνθρωπο που συμμετέχει στην ιστορία) με ελαττωμένη παντογνωσία. Ή αν ο συγγραφέας ομολογήσει από την αρχή ότι ο ίδιος αφηγείται τα γεγονότα.

*

- ✓ Αλλαγή οπτικής γωνίας: εναλλαγή οπτικής γωνίας, ασυνείδητη, από το συγγραφέα (σε μια τριτοπρόσωπη αφήγηση, εισάγεται ή παρεμβάλλεται μια επιστολή ή ένα μήνυμα).
- ✓ Η **διεύθυνση της φωνής** κατά την αφήγηση αποτελεί ένδειξη των σχέσεων ανάμεσα στον αφηγητή και στους ακροατές του και συνιστά αυτό που στη λογοτεχνία ονομάζουμε **ύφος**. Οι μηχανισμοί της διεύθυνσης μας δίνουν ένα πολύ χρήσιμο πλαίσιο για τη μελέτη της Λογοτεχνίας, επειδή ο χαρακτήρας ενός έργου επηρεάζεται καταλυτικά από το τη συνειδητοποίηση του αφηγητή της σχέσης του με τον ακροατή.
- ✓ Ο αποδέκτης της αφήγησης μπορεί να είναι ένα συγκεκριμένο πρόσωπο, πολλά πρόσωπα, κάτι αφηρημένο ή ο ίδιος ο αφηγητής (μονόλογος).

5. Η Αφήγηση στη σχολική τάξη

Από την εμφάνισή της και μέχρι τις μέρες μας η αφήγηση αποτελεί μια πολύ διαδεδομένη και ευρέως χρησιμοποιούμενη εκπαιδευτική πρακτική, καθώς έχει διαπιστωθεί ότι προσελκύει το ενδιαφέρον των μαθητών και βοηθά στην εμπέδωση των πληροφοριών από τους εκπαιδευόμενους. Οι μαθητές μπορούν να απομνημονεύουν και να ανακαλούν πιο εύκολα πληροφορίες μιας ιστορίας που σχετίζεται με προϋπάρχουσες γνώσεις και εμπειρίες τους, ενώ ο τρόπος παρουσίασης ενός μαθησιακού αντικειμένου επηρεάζει σημαντικά την απομνημονευτική ικανότητα των ατόμων και την ανακλητική τους δυνατότητα στο μέλλον. Οι ιστορίες και τα γεγονότα μεταδίδονται αποτελεσματικότερα στους μαθητές μέσω της αφήγησης, αφού έτσι αποδίδεται άρτια η πλοκή και το νόημα της ιστορίας, ενώ υποστηρίζεται η οικειοποίηση της πραγματικής γνώσης.

Η αφήγηση ιστοριών αποτελεί ένα πολύ σημαντικό εργαλείο σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, καθώς έχει αποδειχθεί ότι αυξάνει τις προφορικές ικανότητες και βελτιώνει τις γραπτές δεξιότητες των μαθητών, ενώ ταυτόχρονα ενισχύει δεξιότητες κριτικής σκέψης, ανάλυσης και σύνθεσης πληροφοριών. Η αφήγηση, η δημιουργία, η ακρόαση και κατανόηση μιας ιστορίας οδηγεί τον εκπαιδευόμενο στην εξάσκηση σύνθετων επικοινωνιακών δεξιοτήτων μέσα από τη δόμηση περιεχομένου, την επεξεργασία των πληροφοριών και την εξαγωγή νοήματος. Ο παιδαγωγικός χαρακτήρας των αφηγήσεων ενισχύεται και με τη δυνατότητά τους να υποστηρίζουν αποτελεσματικά τη μετάδοση αντιλήψεων, γνώσεων, αξιών και συμπεριφορών και να βοηθούν τον άνθρωπο να παίρνει αποφάσεις για τη ζωή του, γενικά. Η συνεισφορά της αφήγησης στη μάθηση μπορεί να συνοψιστεί στις τρεις διαστάσεις της ανθρώπινης φύσης και συμπεριφοράς: κοινωνική διάσταση (αλληλεπίδραση αφηγητή-ακροατών, ανταλλαγή προσωπικών εμπειριών και αντιλήψεων, βιωματική επικοινωνιακή πράξη), συναισθηματική διάσταση (δημιουργία/επικοινωνία συναισθημάτων στο ακροατήριο, συναισθηματική εμπλοκή αφηγητή-ακροατών στην αφήγηση, σταδιακή εκμάθηση από τους ακροατές της διαχείρισης συναισθημάτων τους), γνωστική διάσταση [βελτίωση των προφορικών και γραπτών επικοινωνιακών δεξιοτήτων των μαθητών, ανάπτυξη δεξιοτήτων υψηλής σκέψης (high-order skills) (συλλογή και επεξεργασία πληροφοριών, επίλυση προβλημάτων, κ.ά.), ενίσχυση της δημιουργικότητας και της φαντασίας αφηγητή-ακροατών]. Συνοψίζοντας, η αφήγηση συνεισφέρει ουσιαστικά στη διαμόρφωση κατάλληλου και ευχάριστου εκπαιδευτικού περιβάλλοντος, οπότε και στην αβίαστη μεταβίβαση πληροφοριών, γνώσεων, αξιών και συμπεριφορών.

6. Η Αφήγηση στο Νηπιαγωγείο

Η αφήγηση μπήκε επίσημα στο χώρο του Νηπιαγωγείου με το σύστημα του Γερμανού παιδαγωγού Fröbel (1837). Την ιδέα έφεραν στις Η.Π.Α. Γερμανοί μετανάστες, ενώ λίγες δεκαετίες μετά η αφήγηση ενσωματώνεται στις εκπαιδευτικές πρακτικές της Προσχολικής Εκπαίδευσης στην Αμερική. Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα ο θεσμός της αφήγησης υιοθετείται από τις βιβλιοθήκες και το γεγονός αυτό

στάθηκε καθοριστικό για την όλη εξέλιξη της αφηγηματικής τέχνης. Από τότε μέχρι σήμερα η αφήγηση κυριαρχεί παντού και αναγνωρίζεται ως η πιο διαδεδομένη μέθοδος αλλά και ως ο πιο αποτελεσματικός τρόπος διδασκαλίας, ενώ έχει κατακτήσει ακόμη και την ψηφιακή τεχνολογία με τη δημιουργία «Εργαλείων Ψηφιακής Αφήγησης» (Storybird, Lego Comic Builder, Cosy Comic Strip Creator, Camtasia Studio, StoryBoard, My Story Maker, κ.ά.).

*

✓ Προετοιμασία για την αφήγηση/Πρακτικές κατά την αφήγηση:

-Ψυχολογική προετοιμασία των νηπίων για την αφήγηση («ησυχόσκηνη», «ποδιά της παραμυθούς», κ.ά.),

-Διακοπές και παρεμβολές κατά την αφήγηση (απαιτείται η αυτοπεποίθηση του αφηγητή, η εξοικείωσή του με τις τεχνικές της αφήγησης, ευελιξία, καθώς και καλή γνώση της ιστορίας),

-Μουσική (χρήση μουσικών οργάνων, μουσική επένδυση, κ.ά.),

-Κίνηση (δραματοποίηση, θεατρικό παιχνίδι, παντομίμα, κ.ά.).

*

✓ Δραστηριότητες μετά την Αφήγηση:

- Συζήτηση-Σχολιασμός,
- Εικαστικές μορφές έκφρασης,
- Παιχνίδια προ-γραφής και προμαθηματικών εννοιών — Εισαγωγή σε μουσικές έννοιες,
- Αναδιήγηση παραμυθιού,
- Ανατροπή της εξέλιξης/του τέλους της ιστορίας,
- Αναδόμηση του παραμυθιού με κούκλες (μέσα και έξω από το κουκλοθέατρο),
- Δημιουργία ποιημάτων,
- Παντομίμα-μίμηση,
- Δραματοποίηση.

*

✓ Χαρακτηριστικά του Αφηγητή:

-Δημιουργική φαντασία,

-Διορατικότητα,

-«Συμπαθητική» ικανότητα,

-Αισιόδοξη διάθεση,

-Ευαισθησία,

-Πίστη στην αξία της αφηγηματικής τέχνης και στη δύναμη του «έντεχνου λόγου»,

-Τάση διεύρυνσης των (λογοτεχνικών) οριζόντων του και διάθεση γνωριμίας με άλλες τέχνες,

-Πολύχρονη, συστηματική προσπάθεια.

✓ **Βασικές αρχές για μια επιτυχημένη αφήγηση μέσα στη σχολική τάξη.**

Μια επιτυχημένη αφήγηση χρειάζεται να στηρίζεται σε:

- Μια βασική ιδέα (πάνω στην οποία δομείται και στηρίζεται η υπόλοιπη ιστορία).
- Χαρακτήρες/ήρωες (πρωταγωνιστές-βασικοί ήρωες με ξεκάθαρο ρόλο μέσα στην ιστορία).
- Θέμα (σενάριο, κατάλληλα επιλεγμένο να αναδεικνύει τη βασική ιδέα και τους ήρωες της ιστορίας).
- Δομή (σειρά/αλληλουχία των γεγονότων της ιστορίας).
- Οπτικοποίηση (τρόπος παρουσίασης της ιστορίας, εκφραστικότητα σώματος - προσώπου, αλληλεπίδραση με το ακροατήριο, κ.ά.).
- Ήχος (χροιά-εκφραστικότητα του λόγου και της φωνής του αφηγητή για τη μεγιστοποίηση της αποτελεσματικής μετάδοσης μηνυμάτων/συναισθημάτων στο ακροατήριο, καθώς και της δημιουργίας κλίματος επικοινωνίας).

***

**«Όταν η μαγεία λειτουργεί,
ο αφηγητής γίνεται διάφανος·
εκείνο που βλέπουν (οι ακροατές) δεν είναι πια ο αφηγητής,
είναι η ίδια η ιστορία».**

Michel Hindenoch

Βιβλιογραφικές Πηγές Θεματικής Ενότητας

1. Brooks, L. «The Six Core Competencies of Successful Storytelling», 2011. <<http://storyfix.com/drumroll-introducing-the-six-core-competencies-of-successful-storytelling>>[Ημερομηνία πρόσβασης: 29/3/2015].
2. Cohn, D. *Διαφανή πρόσωπα: Αφηγηματικοί τρόποι για την παρουσίαση της συνείδησης στη μυθοπλασία*. Μτφρ. Δ. Μπεχλικούδη. Αθήνα: Παπαζήσης, 2001.
3. Έκο, Ο. *Έξι περιπλανήσεις στο δάσος της αφήγησης*. Μτφρ. Α. Παπακωνσταντίνου. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 1996.
4. Κουλουμπή-Παπαπετροπούλου, Κ. (επιμ.). *Η τέχνη της αφήγησης*. Αθήνα: Πατάκης, 1997.
5. Lukens, R. *A Critical Handbook of Children's Literature*. Miami University: Harper Collins College Publishers, 1995.
6. Matthews-DeNatale, G. *Digital Storytelling: Tips and resources*. Boston, MA: Simmons College, 2008.
7. Ong, W. J. *Προφορικότητα και εγγραμματοσύνη: Η εκτεχνολόγηση του λόγου*. Μτφρ. Κ. Χατζηκυριάκου. Επιμ. Θ. Παραδέλλης. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2005.
8. Παπαλιού, Ν. (επιμ.). *Άκου μια ιστορία: Η παραδοσιακή τέχνη της προφορικής αφήγησης και η αναβίωσή της στις μέρες μας*. Μτφρ. Ν. Παπαλιού. Αθήνα: Ακρίτας, 1996.
9. Πελασγός, Σ. *Τα μυστικά του παραμυθιά. Μαθητεία στην τέχνη της προφορικής λογοτεχνίας και αφήγησης*. Αθήνα: Μεταίχμιο, 2008.
10. Salmon, C. *Storytelling: La machine à fabriquer des histoires et à formater les esprits*. Paris: La Découverte, 2007.
11. Τσιλιμένη, Τ. (επιμ.). *Αφήγηση και Εκπαίδευση: Εισαγωγή στην Τέχνη της Αφήγησης. Άρθρα και Μελετήματα*. Βόλος: Εκδόσεις Εργαστηρίου Λόγου και Πολιτισμού Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, 2007.
12. Τσιλιμένη, Τ., & Γραίκος, Ν. (επιμ.). *Αφήγηση και Π.Ε.: Κείμενα διημερίδας στο Κ.Π.Ε. Ανατ. Ολύμπου*. (Συνδιοργανωτές: Εργαστήριο Λόγου & Πολιτισμού Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Όμιλος Φίλων Αφήγησης, ΚΠΕ Ανατ. Ολύμπου). Π. Παντελεήμονας Πιερίας: Έκδοση Κ.Π.Ε. Ανατ. Ολύμπου, 2007. <http://users.sch.gr/organopoulos/bibliografia/afigisi_pe_kpe_an_olympou_2007.pdf>[Ημερομηνία πρόσβασης: 29/3/2015].

Σημειώματα

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Δημήτρης Πολίτης 2015. «Λογοτεχνία για Παιδιά Ι. Αφήγηση». Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <https://eclass.upatras.gr/courses/PN1516>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση-Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

- Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:
- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου της διδάσκουσας.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

